

Ключові слова: концептуальні положення, комунікативний підхід, контекстний підхід, особистісно-орієнтований підхід, позитивний емоціональний фон.

MALINKA O. O. Conceptual ideas of teaching students of nonlinguistic educational institutions foreign languages.

In the article there are considered the conceptual ideas which help make the process of foreign languages teaching more effective for students of nonlinguistic educational institutions.

Keywords: conceptual ideas, communicative approach, context approach, person-centered approach, positive emotional background.

УДК 37.016:340

Маньгора В. В.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ВПЛИВ ПРАКТИКИ НА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ

У статті розглянуто вплив практики на формування професійної компетентності майбутніх юристів. Охарактеризовано нормативно-правове забезпечення проходження практики студентами-юристами; види практики; основні принципи проходження практики. Визначено шляхи вдосконалення організації і проведення практики студентів юридичних спеціальностей.

Ключові слова: професійна підготовка юристів, професійна компетентність майбутніх юристів, навчальна практика, виробнича практика, переддипломна практика.

Практика є невід'ємною складовою навчально-виховного процесу підготовки майбутніх фахівців, основне завдання якої полягає в якісній практичній підготовці випускника за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст, магістр. За період проходження практики студенти отримують досвід професійної діяльності, формують професійні компетентності майбутнього фахівця, перевіряють теоретичні знання та вміння, отримані під час навчання.

Теоретичні основи проходження практики студентами-юристами закладені в працях вчених: Б. І. Андрусина, Л. А. Воскобитової, А. М. Гуза, С. Д. Гусарєва, О. Ф. Скакун, С. С. Сливки, О. Д. Тихомирова.

Останнім часом з'явилися статті в періодичних виданнях В. А. Заєць [3] та Ю. О. Фігель [6], які вважають за необхідне проведення змін в організації, проведенні практики студентів юридичних спеціальностей.

Мета статті – розглянути і проаналізувати вплив практики на формування професійної компетентності майбутніх юристів.

Загальні питання організації, проведення і підведення підсумків усіх видів практики студентів різних спеціальностей навчання у вищих навчальних закладах України: технікумах (коледжах), інститутах, консерваторіях, академіях, університетах в Положенні “Про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України” [4]. Проходження практики студентами-юристами визначається в навчальних планах. Методичні рекомендації про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України розроблені Інститутом інноваційних технологій і змісту освіти [5].

Практика займає приблизно 20-25% усього навчального часу. Ефективність практики залежить від бази проходження практики, умов проходження практики студентом, реального обсягу практичної роботи, яку виконують практиканти, керівництва проходження практики на підприємстві та від вузу. Студенти можуть самостійно з дозволу відповідних кафедр або циклових (предметних) комісій підбирати для себе місце проходження практики і пропонувати його для використання.

Положення “Про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України” визначає, що залежно від конкретної спеціальності чи спеціалізації студентів, практика може бути: навчальна, технологічна, експлуатаційна, конструкторська, педагогічна, економічна, науково-дослідна тощо [3].

Практика студентів майбутніх юристів може бути: навчальна, виробнича, переддипломна (як вид виробничої).

Навчальна практика проводиться на перших курсах та має за мету початкове ознайомлення з майбутньою професією. Основною формою організації є: екскурсії, відвідування судових процесів, проведення навчальних судових процесів, складання проектів правових документів, правовиховна робота.

Мета навчальної практики – закріпити і узагальнити теоретичні знання майбутніх юристів, сформувати в них початкові професійні компетенції, підготувати до проходження виробничої практики.

Виробнича практика проводиться на старших курсах, після вивчення основних теоретичних дисциплін.

Мета виробничої практики – поглибити теоретичні знання, формування навичок та вмінь, застосувати теоретичні знання у практичній діяльності. Виробнича практика дає можливість студенту виконувати професійні обов'язки фахівців юридичного профілю.

Переддипломна практика проводиться на п'ятому курсі. Студент має виконувати усі функціональні обов'язки. При виборі бази проходження переддипломної практики потрібно враховувати спеціалізацію майбутнього фахівця, майбутнє місце роботи випускника, тему дипломної роботи, яку

виконує студент. Під час проходження практики студент має зібрати теоретичний матеріал для написання кваліфікаційної роботи. На жаль, мало дипломних, магістерських робіт майбутніх юристів підготовлені з використанням матеріалів практики.

С. Д. Гусарєв, О. Д. Тихомиров виділяють: позанавчальну, ознайомчу, стажування.

Позанавчальна, що проводиться у формі залучення студентів у вільний від планових занять час до роботи в юридичних установах та об'єднаннях, заходах з охорони громадського порядку, профілактики правопорушень серед молоді тощо. Цей вид практики передбачається в річних планах та графіках проходження навчального процесу вищого закладу освіти за поданням відповідних кафедр.

Ознайомча, яка призначена для первинного ознайомлення студентів з різними видами юридичної діяльності, формування професійних ціннісних орієнтацій, покращання професійного відбору.

Стажування – є завершальним етапом навчання і проводиться після опанування його теоретичної частини та перед виконанням кваліфікаційної роботи або дипломного проекту, з метою підготовки майбутніх спеціалістів-юристів до самостійного виконання професійних функцій на певній посаді чи сфері професійної діяльності, набуття ними необхідних професійних навичок та умінь, збору фактичного матеріалу для виконання кваліфікаційної та дипломної роботи, складання державних екзаменів. Під час цієї практики поглиблюються та закріплюються теоретичні знання з усіх дисциплін навчального плану [2, с. 157].

Однією з форм проходження практики студентами-юристами є участь в роботі юридичних клінік. Юридична клініка дозволяє найбільш повно реалізувати практичну спрямованість навчання. При проходженні практики на базі юридичної клініки вищого навчального закладу у студентів формуються професійні компетенції, необхідні для майбутньої професійної діяльності.

Основними принципами проходження практики студентами-юристами є: зв'язок практичної підготовки з теоретичним навчанням, відповідність, послідовність, системність та безперервність, варіативність, індивідуальний підхід, самостійна діяльність студентів, консультування, контролю, мобільність, дотримання правил безпеки праці.

Зв'язок практичної підготовки з теоретичним навчанням – завдання, які мають виконати студенти під час проходження практики мають відповідати вивченому теоретичному матеріалу.

Відповідність організації, проведення і підведення підсумків практики вимогам МОН.

Послідовність – передбачає поетапну програму дій з метою набуття

професійних компетенцій, необхідних для майбутньої професійної діяльності.

Системність та безперервність – організація практики, як єдиної системи протягом всього періоду навчання в вищому навчальному закладі.

Варіативність – передбачає проходження практики відповідно до спеціалізації, майбутнього місця роботи, побажань студентів.

Індивідуальний підхід – врахування індивідуальних особливостей студентів: теоретичної підготовки, рівень досвіду, обсяг консультування.

Самостійна діяльність студентів під час проходження практики має активізуватися.

Консультування – надання допомоги студенту керівниками практики в установах, підприємствах, організаціях та керівником практики від вузу.

Контроль має здійснюватися на різних етапах проходження практики.

Мобільність – виконання студентами різних видів робіт: складання проектів правових документів, участь в розробці і укладанні договорів, консультування з правових питань тощо.

Дотримання правил безпеки праці: санітарно-гігієнічних вимог, безпеки життєдіяльності, охорони праці.

Важливе значення для успішного проведення практики має матеріальне забезпечення практики. Недостатнє фінансування проходження практики студентами негативно впливає на загальні результати. Положення “Про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України” визначає основні статті калькуляції витрат на практику:

- оплата праці безпосереднього керівника практики;
- разові витрати на організацію і підведення підсумків практики (укладання договору, проведення інструктажів, вибір місця практики та інше);
- витрати на матеріальне забезпечення практики (використання ЕОМ, розмноження роботи, придбання матеріалів і канцприладдя, експлуатація обладнання тощо);
- оплата консультацій, екскурсій та інших одноразових загальних заходів, які можуть проводитися спеціалістами баз практики тощо [3].

Але на практиці більшість витрат, пов'язаних з проходженням практики, студенти оплачують самостійно (проїзд залізничним, водним і автомобільним транспортом до місця знаходження баз практики і назад; проживання студентів-практикантів у гуртожитках баз практик або в орендованих для цього житлових приміщеннях). Не завжди в повному обсязі здійснюється оплата відряджень викладачам вищих навчальних закладів, керівникам практики. Зменшується кількість навчальних годин на керівництво практикою, що дає можливість студентам формально

проходити практику. В засобах масової інформації, мережі Інтернет існує велика кількість оголошень про надання послуг не тільки з організації проходження практики, а й оформлення звітів про проходження практики. Тому вищим навчальним закладам потрібно самостійно визначати бази практики, укладати з ними відповідні договори і посилити контроль проходження студентами практики.

Недостатнє фінансування, зменшення обсягу консультацій щодо проведення практики та зменшення контролю з боку керівників практики від вищих навчальних закладів, дає можливість базам практики використовувати студентів-практикантів як додаткову робочу силу для виконання роботи обслуговуючого персоналу (секретарів, кур'єрів, діловодів), а не виконувати програму практики.

В ході проходження практики в студентів мають формуватись професійні компетенції:

– мати уявлення про організацію роботи, структуру баз проходження практики;

– знати нормативно-правові документи, які регламентують діяльність бази практики;

– знати порядок і зміст виконання основних видів діяльності організацій;

– мати уявлення про посадові права та обов'язки працівників баз проходження практики;

– вміти підбирати, систематизувати, опрацьовувати і використовувати необхідну правову та управлінську інформацію, вільно користуватися інформаційною базою;

– знати структуру і зміст документів правового характеру;

– вміти складати документи установ, організацій, підприємств, здійснювати їх облік і зберігання;

– знати стадії судового процесу при розгляді цивільних, кримінальних, адміністративних, господарських справ;

– вміти аналізувати прокурорську, слідчу, судову, адміністративну, адвокатську практику;

– знати порядок проходження окремих процесуальних дій;

– вміти застосовувати нормативно-правові акти на практиці;

– мати досвід юридичної діяльності, необхідний для майбутньої професії;

– володіти вміннями ділового спілкування та професійної мови;

– знати психологічні особливості майбутньої професійної діяльності;

– вміти збирати необхідну нормативно-правову і фактичну інформацію необхідну для виконання посадових обов'язків працівників відповідних баз практики;

- вміти здійснювати прийом та консультування персоналу і населення;
- вміти працювати зі скаргами та пропозиціями громадян;
- вміти формулювати виважені пропозиції (або їх проекти) щодо вдосконалення діяльності організації.

Висновки з дослідження і перспективи подальших досліджень.

Під час проходження практики закріплюються основні професійні компетенції, якими мають оволодіти студенти-юристи під час фахової підготовки в вищих навчальних закладах.

Організація проходження практики майбутніми юристами потребує вдосконалення на сучасному етапі. Основними заходами є:

- прийняття галузевих стандартів вищої школи з правознавства;
- прийняття єдиного нормативно-правового акта, який визначав би основні вимоги щодо організації, проведення практики, регламентував проходження практики студентами юридичних спеціальностей відповідно до освітньо-кваліфікаційних рівнів та спеціалізації;
- внесення змін до навчальних програм відповідно до вимог часу;
- розробка методичних рекомендацій щодо організації і проведення практики;
- діяльність юристів під час проходження практики повинна бути направлена на формування професійних компетенцій, виконання навчальних програм;
- активна співпраця вищих навчальних закладів з базами проходження практики;
- посилення контролю щодо організації та проведення практики;
- написання дипломних робіт з використанням матеріалів практики;
- достатнє матеріальне забезпечення практики;
- реформування юридичних клінік.

Науковою перспективою подальшого дослідження цієї проблеми є реформування організації і проведення практики майбутніми юристами з метою оволодіння професійними компетенціями, необхідними для майбутньої професійної діяльності.

Використана література:

1. Андрусішин Б. І. Методика викладання правознавства у вищому навчальному закладі / Б. І. Андрусішин, А. М. Гуз. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – 241 с.
2. Гусарев С. Д. Юридична деонтологія / С. Д. Гусарев, О. Д. Тихомиров. – К. : ВІРА_Р, 2002. – 506 с.
3. Засць В. А. Проблеми організації практичної підготовки студентів юристів / В. А. Засць [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://3222.ua/article/problemi_organzats_praktichno_pdgotovki_studentv-yuristv.htm
4. Наказ Міністерства освіти України “Про затвердження Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України” від 30 квітня 1993 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/lavs/show>

5. Рекомендації про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України / Ухвалено рішенням Вченої ради ІТЗО від 24 квітня 2013 року (протокол № 5). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// bio.chnu.edu.ua/dekanat/metodrada](http://bio.chnu.edu.ua/dekanat/metodrada)
6. Фігель Ю. О. Роль практичної професійної діяльності в освітньому просторі студентів юридичних спеціальностей / Ю. О. Фігель // Право і безпека. – 2010. – № 4. – С. 122-126.

МАНЬГОРА В. В. Влияние практики на формирование профессиональной компетентности будущих юристов.

В статье рассмотрено влияние практики на формирование профессиональной компетентности будущих юристов. Охарактеризовано нормативно-правовое обеспечение прохождения практики студентами-юристами; виды практики; основные принципы прохождения практики. Определено пути усовершенствования организации и проведения практики студентами юридических специальностей.

Ключевые слова: профессиональная подготовка юристов, профессиональная компетентность будущих юристов, учебная практика, производственная практика, преддипломная практика.

MANGORA V. V. The influence of practice on the forming of the professional competence of the future law students.

This article considers the influence of practice on the forming of the professional competence of the future law students. The regulatory legal provision of taking practice by the law-students; kinds of practice; the main principles of taking practice are characterized. The ways of improvement of organization of practice of law students are defined.

Keywords: the professional teaching of law students, the professional competence of the future law students, teaching practice, production practice, pre-degree apprenticeship or practice.

УДК 378.147:373.3

**Опанасенко Н. І.
ДВНЗ “Переяслав-Хмельницький державний
педагогічний університет імені Григорія Сковороди”**

РОЛЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ У ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ПРИ ВИКЛАДАННІ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН

У статті розкривається питання ролі самостійної роботи у фаховій підготовці вчителя початкової школи. Доводиться думка про важливість розвитку в майбутніх фахівців самостійності у навчально-пізнавальній діяльності. Наведено приклади завдань для самостійної роботи з навчальних дисциплін “Загальні основи педагогіки” та “Історія педагогіки”.

Ключові слова: самостійна робота, принцип самостійності, навчально-пізнавальна діяльність, підготовка вчителя, фахові дисципліни.

На сьогодні важливою проблемою вищої освіти є розвиток у майбутніх фахівців самостійності у навчально-пізнавальній діяльності. Актуальність її